

چه عذری داریم که خدا و آنچه را از حق به ما رسیده، باور نکنیم؟! درحالی که امیدواریم خدا طوری با شایستگان قرارمان دهد که کم‌کم جزو شان شویم.» ۸۴

خدا هم، به پاس حرف‌های صادقانه‌شان، به آنان باغ‌هایی پردرخت پاداش می‌دهد که در آن‌ها جوی‌ها روان است و آنجا ماندنی‌اند. این است پاداش درستکاران! ۸۵ اما کسانی که بی‌دینی کنند و آیه‌ها و نشانه‌های ما را دروغ بدانند، جهنمی‌اند. ۸۶

مسلمانان! چیزهای پاکیزه‌ای را که خدا برای استفاده‌تان حلال کرده است، بر خودتان ممنوع نکنید؛ ولی از خط‌قرمزها عبور نکنید! چون که خدا دوست ندارد آن‌هایی را که از خط‌قرمزها بگذرند. ۸۷ از چیزهای پاک و پاکیزه‌ای که خدا روزی‌تان کرده است، استفاده کنید و در حضور خدایی که باورش دارید، خودسرانه حلال یا حرام نکنید. ۸۸

برای قسم‌هایتان به خدا از روی لقلقهٔ زبان، خدا به شما سخت نمی‌گیرد؛ ولی برای قسم‌های جدی‌تان بازخواستتان خواهد کرد.

اگر قسمتتان را شکستید، جریمه‌اش دادن یک وعده غذا به ده فقیر است، آن‌هم از غذاهایی که معمولاً به خانوادهٔ خود می‌دهید؛ یا دادن یک دست لباس به هریک از آن‌ها یا آزادکردن یک برده. هرکه توان انجام دادن هیچ‌یک از این سه کار را ندارد، باید سه روز پشت سرهم روزه بگیرد. این است جریمهٔ قسم‌هایی که می‌خورید و می‌شکنید. به هر حال، مراقب قسم‌هایتان باشید. خدا آیات و احکامش را این‌طور برایتان توضیح می‌دهد تا شکر کنید. ۸۹

مسلمانان! شراب‌خواری و قماربازی و بت‌پرستی و بخت‌آزمایی از کارهای پلید و پلشت شیطانی است؛ پس به کلی از آن‌ها دوری کنید تا خوشبخت شوید. ۹۰

شیطان می‌خواهد با شراب‌خواری و قماربازی، تخم دشمنی و کینه‌توزی بینتان بکارد و از یاد خدا و نماز بازت‌ان بدارد؛ پس با این همه مفسد، نمی‌خواهید تمامش کنید؟! ۹۱ از خدا و پیامبر اطاعت کنید و از مخالفت با آنان بترسید. اگر سرپیچی کنید، بدانید وظیفهٔ پیامبر ما فقط رساندن صریح پیام الهی است. ۹۲

مسلمانان درستکاری که قبل از این ممنوعیت شدید، لب به شراب زده‌اند یا قماربازی کرده‌اند، گناهی به گردنشان نیست؛ البته به شرطی که مراقب رفتارشان باشند و واقعاً ایمان بیاورند و کارهای خوب بکنند. باز می‌گوییم: مراقب رفتارشان باشند و واقعاً ایمان بیاورند. بله، مراقب رفتارشان باشند و خوبی کنند؛ چون خدا درستکاران را دوست دارد. ۹۳

مسلمانان! خدا شما را در حال احرام^۱ به شکار حیوانی که در دسترس و تیررستان باشد، امتحان می‌کند تا معلوم کند چه کسی از ترس عذابِ ندیده^۲ از خدا حساب می‌برد. پس هرکه با شکارکردن در حال احرام در این آزمون مردود شود، عذابی زجرآور در انتظار اوست! ۹۴

مسلمانان! حیوانات وحشی را در حال احرام شکار نکنید. هر کدامتان عمداً حیوانی را شکار کند، باید برای کفاره‌اش گوسفند یا گاو یا شتری هم‌هیكل آن، قربانی کند و این هم‌هیكلی را باید دو کارشناس عادل از میان خودتان تأیید کنند. این قربانی باید در مکه انجام شود.^۳ اگر قربانی ممکن نشد، به اندازهٔ قیمتش به تعدادی فقیر، یک وعده غذا بدهد. اگر هم توان مالی نداشت، به تعداد آن فقیران روزه بگیرد، تا کیفر کارش را بچشد. البته شکارهای قبل از این قانون را خدا می‌بخشد؛ اما هرکه بعد از این شکار کند، خدا از او انتقام می‌گیرد؛ چون خدا شکست‌ناپذیر انتقام‌گیر است. ۹۵

۱. دربارهٔ احرام و شکارکردن در حال احرام، آیه‌های اول و دوم همین سوره و پاورقی‌هایشان را هم ببینید.

۲. منظور جهنمی است که در دنیا دیدنی نیست.

۳. البته قربانی کفارهٔ شکار در حال احرام حج باید در منطقهٔ منا انجام شود.

ماهگیری و خوردن جانوران حلال گوشت دریایی، برای شما حایبان مُحرم و هم‌کاروانیانی که مُحرم نیستند، حلال است؛ اما شکار همه حیوانات خشکی، تا وقتی در حال احرامید، بر شما حرام است. در حضور خدایی مراقب رفتارتان باشید که دسته جمعی به محضرش برده می‌شوید. ۹۶

خدا خانه محترم کعبه و همچنین، ماه‌های محترم^۱ و قربانی‌های بی‌نشان و نشان‌دار^۲ را مایه قوام جامعه بشری قرار داده است. این احکام حساب شده برای آن است که بدانید خدا آنچه را در آسمان‌ها و زمین است، می‌داند. بله، اساساً خدا هر چیزی را می‌داند. ۹۷ بدانید خدا خلاف کارها را به شدت مجازات می‌کند و البته برای خطا کارها آموزنده مهربان است. ۹۸ پیامبر جز رساندن پیام خدا و وظیفه‌ای ندارد و خدا می‌داند چه‌ها مطرح می‌کنید و چه‌ها کتمان! ۹۹

پیامبر، بگو: «پلید و پاک هرگز یکی نیستند؛ هرچند مبهوت تعداد فراوان و شوکت پلیدها شوید. پس ای مردم عاقل، مبادا تحت تأثیر اکثریت قرار بگیرید! بلکه دنباله‌رو آیین پاک خدا باشید تا خوشبخت شوید.» ۱۰۰

مسلمانان! از پیامبر چیزهایی نپرسید که اگر جوابتان داده شود، برای اجرائش به زحمت و دردسر می‌افتید. اگر وقتی آیه‌های قرآن فرستاده می‌شود، با اصرار و لجاجت از آن چیزها بپرسید، جوابتان داده می‌شود.^۳ خدا از تکلیف‌های طاقت‌فرسا چشم پوشیده است؛ زیرا خدا آموزنده بردبار است.^۴ ۱۰۱ برخی اقوام قبل از شما این‌طور سؤال‌های بیجا را مطرح می‌کردند؛ ولی بعد از شنیدن جواب، از عمل کردن به آن‌ها سر باز می‌زدند! ۱۰۲ خدا حرمت خاصی برای استفاده از بحیره، سائبه، و صیله و حام^۵ در نظر نگرفته است؛ ولی بی‌دین‌ها با سخت‌گیری به خودشان، به خدا دروغ می‌بندند و بیشترشان عقلشان را به‌کار نمی‌اندازند. ۱۰۳

۱. درباره «ماه‌های محترم» پاورقی آیه ۱۹۴ سوره بقره (ص ۳۰) را ببینید.

۲. به پاورقی آیه ۲ همین سوره نگاه کنید.

۳. درباره پرسش‌های بیجا، برای نمونه، داستان گاوبنی اسرائیل را در آیه‌های ۶۷ تا ۷۳ سوره بقره (ص ۱۰) بخوانید. ۴. این آیه به هیچ‌وجه راه پرسش‌های آموزنده و سازنده را به روی مردم نمی‌بندد؛ بلکه فقط متمرکز است بر پرسش‌ها و کنجکاوی‌های ناپجا و بی‌فایده که قرار هم نیست پاسخ داده شود.

۵. بحیره: شتری که دهمین بچه‌اش نر بود. سائبه: شتری که نذر بت‌ها می‌کردند. و صیله: گوسفندی که دوقلو زاییده بود. حام: شتری که در خدمت صاحبش بود تا پیر و ناتوان می‌شد. اعراب جاهلی بی‌دلیل استفاده از بعضی حیوانات اهلی را بر خودشان ممنوع کرده بودند: خوردن گوشت، سوار شدن، چیدن پشم و... گاهی هم بی‌استفاده و بیه‌رهایشان می‌کردند. هنوز هم در برخی کشورها از این جنس خرافه‌ها رایج است.

وقتی از آن‌ها خواسته می‌شود: «به سوی قرآن و پیامبر بیایید.» جواب می‌دهند: «نه! بلکه چیزهایی که دیدیم پدرانمان دنبال آن‌اند، برایمان بس است!» یعنی حتی اگر پدرانشان چیزی نمی‌دانسته‌اند و در راه درست نبوده‌اند، باز هم باید دنباله‌رو آن‌ها باشند؟! ۱۰۴

مسلمانان! مراقب خودتان باشید؛ چون اگر در راه درست باشید، گمراهی گمراهان به شما ضرری نمی‌زند. به سوی خداست برگشتن همه‌تان و او از کارهایتان باخبرتان می‌کند. ۱۰۵

مسلمانان! وقتی مرگ یکی از شما نزدیک است و می‌خواهید وصیت کنید، دو مسلمان عادل را شاهد بگیرید. اگر به کشوری غیراسلامی سفر کردید و نزدیک بود دچار حادثهٔ مرگ شوید و شاهد مسلمانی پیدا نکردید، دو نفر از اهل کتاب را شاهد بگیرید.

بعد از فوت یکی از خودتان و در وقت شهادت دادن، اگر به راستگویی‌شان شک داشتید، بعد از نماز جماعت نگهشان دارید تا به خدا قسم بخورند: «وصیتی را که از میّت شنیدیم، به هیچ قیمت تغییر نمی‌دهیم؛ هرچند مربوط به بستگان نزدیکمان باشد. شهادتی را هم که خدا به عهده‌مان گذاشته است، مخفی نمی‌کنیم؛ وگرنه سهل‌انگار خواهیم بود.» ۱۰۶

اگر مشخص شد که آن دو شاهد دروغ گفته‌اند، دو نفر از وارثان میّت که آن دو شاهد به ضررشان حرف زده‌اند، به جایشان قرار بگیرند و به خدا قسم بخورند: «شهادت ما درست‌تر از شهادت آن‌هاست و هرگز بنای تجاوز از حق را نداریم؛ وگرنه ظلم کرده‌ایم.» ۱۰۷

این کار بهتر است تا آن دو شاهد، شهادتشان را درست‌تر ادا کنند یا بیشتر بترسند که مبادا بعد از قسم خوردنشان، پای قسم وارثان میّت وسط کشیده شود. به هر حال، در حضور خدا مراقب رفتارتان باشید و این طور پندها را گوش کنید؛ چون خدا دست جماعت منحرف را نمی‌گیرد. ۱۰۸

به فکر روزی باشید که خدا پیامبران را جمع می‌کند و می‌پرسد: «به دعوتتان چه جوابی دادند؟!» پاسخ می‌دهند: «در برابر علم تو ما هیچ نمی‌دانیم. تو خودت تمام اسرار را کاملاً می‌دانی.» ۱۰۹

به یاد بیاور وقتی را که خدا فرمود: «عیسی بن مریم! فراموش نکن نعمت‌هایم را در حق خودت و مادرت: وقتی تو را به واسطه روح القدس، یعنی برترین فرشته خود، توانایی دادم تا بتوانی در نوزادی هم مثل بزرگ سالی‌ات، عاقلانه و پیامبرانه با مردم حرف بزنی. همچنین، یادت بیاید که به تو کتاب آسمانی و حکمت^۱ و تورات و انجیل یاد دادم. باز، فراموش نکن که از گِل چیزی می‌ساختی شبیه پرنده واقعی؛ بعد در آن فوت می‌کردی؛ پس با اجازه من پرنده‌ای جاندار می‌شد! تازه، با اجازه من کور مادرزاد و جُزّامی را هم شفا می‌دادی و مرده‌ها را با اجازه من، زنده از قبر بیرون می‌آوردی. دیگر اینکه از شرّ یهودی‌ها نجات دادم، همان وقت که این معجزه‌های روشن را برایشان می‌آوردی و بی‌دین‌هایشان می‌گفتند: 'این‌ها فقط جادو جنبل‌های رایج است!'» ۱۱۰

وقتی هم به یاران مخصوص عیسی پیام دادم که: «به من و فرستاده‌ام ایمان بیاورید»، گفتند: «ایمان آورديم. تو شاهد باش که ما همگی تسلیم توایم.» ۱۱۱
همین یاران مخصوص عیسی بن مریم به او گفتند: «آیا خدا مصلحت می‌داند که برایمان از آسمان سفره‌ای آماده و پُرغذا بفرستد؟» او هشدار داد: «در حضور خدا مراقب درخواست‌هایتان باشید، اگر ایمان واقعی دارید.» ۱۱۲ گفتند: «می‌خواهیم از آن غذا بخوریم و دل‌هایمان آرام بگیرد^۲ و با همه وجود لمس کنیم که به ما راست گفته‌ای و خودمان بر این معجزه شهادت بدهیم.» ۱۱۳

۱. توضیح حکمت در یاورقی آیه ۱۲۹ سوره بقره (ص ۲۰) آمده است.

۲. درباره آرامش دل، به آیه ۲۶۰ سوره بقره (ص ۴۴) نگاه کنید.

عیسی بن مریم دعا کرد: «خدایا، ای صاحب اختیار ما، برایمان از آسمان سفره‌ای آماده و پُرغذا بفرست که هرساله، ما و آیندگانمان چنین روزی را عید بگیریم. در ضمن، معجزه‌ای هم از طرف تو باشد. خوردن این غذا را روزی مان کن که تو بهترین روزی دهنده‌هایی.» ۱۱۴

خدا جواب داد: «آن سفرهٔ آماده و پُرغذا را برایتان می‌فرستم؛ ولی بعدش هر کدامتان بی‌دینی کند، طوری عذابش می‌کنم که احدی از جهانیان را آن طور عذاب نکرده باشم!» ۱۱۵

بدان که در قیامت خدا از عیسی بن مریم می‌پرسد: «آیا تو به مردم گفتی: 'غیر از خدا، من و مادرم را هم بپرستید؟!'

عیسی جواب می‌دهد: «خدایا، پناه بر تو! محال است حرف ناروایی بگویم که حقّ گفتنش را ندارم. اگر چنین حرفی زده بودم، حتماً آن را می‌دانستی؛ چون تو از آنچه در وجودم می‌گذرد، باخبری؛ ولی من از آنچه در ذات توست، بی‌خبرم و تو خودت تمام اسرار را کاملاً می‌دانی. ۱۱۶ فقط چیزهایی را به آن‌ها گفتم که به من فرمان دادی: 'خدایی را بندگی کنید که صاحب اختیار من و شماست.' تا وقتی بینشان بودم، شاهد و ناظرشان بودم و همین‌که مرا برداشتی و زنده به طرف خودت بالا بردی،^۱ تو خودت مراقبشان بودی. بله، تو شاهد همه چیز. ۱۱۷ اگر مجازاتشان کنی، آن‌ها بندگان توآند و اختیارشان با توست. اگر هم بیامری شان،

کسی حق اعتراض ندارد؛ زیرا تو شکست‌ناپذیر کاردرستی.» ۱۱۸

خدا هم می‌فرماید: «امروز روزی است که صداقت راستگویان به نفعشان تمام می‌شود: باغ‌هایی پردرخت نصیبشان می‌شود که در آن‌ها جوی‌ها روان است و همیشه آنجا ماندنی‌اند. خدا از آنان راضی است و آنان هم از خدا راضی‌اند. این است کامیابی بزرگ! ۱۱۹ فرمانروایی آسمان‌ها و زمین و آنچه در آن‌هاست، فقط در اختیار خداست و او از عهدهٔ هر کاری برمی‌آید.» ۱۲۰

۱. دربارهٔ سرنوشت حضرت عیسی علیه السلام آیه‌های ۵۴ و ۵۵ آل عمران (ص ۵۷) و آیه‌های ۱۵۷ تا ۱۵۹ نساء (ص ۱۰۳) را ببینید.

سوره انعام

به نام خدای خوب مهربان

خدا را سپاس که آسمان‌ها و زمین را آفرید و تاریکی‌ها و روشنایی را پدید آورد. آن وقت، بی‌دین‌ها برای خدا همتا می‌تراشند! ۱

هم‌اوست که شما را از گِل آفرید و مدتی برای زندگی‌تان مشخص کرد؛ البته مدت قطعی عمرتان را خدا می‌داند و بس. آن وقت، شما در یکتایی‌اش شک و شبهه می‌کنید! ۲ او یگانه خدای آسمان‌ها و زمین است که هم ظاهر و باطنتان را می‌داند و هم کارهای خوب یا بدتان را می‌داند. ۳

هر نشانه‌ای از نشانه‌های خدا برایشان می‌آید، اعتنایی به آن نمی‌کنند. ۴ در نتیجه، حرف حق را همین‌که به گوششان می‌رسد، دروغ می‌دانند؛ پس همان پیش‌بینی‌هایی که مسخره‌اش می‌کردند، بالاخره در حَقشان به واقعیت خواهد پیوست. ۵

مگر نمی‌بینند که قبل از آن‌ها، چه ملت‌های زیادی را نابود کردیم؟! اتفاقاً امکاناتی به آن‌ها داده بودیم که به شما نداده‌ایم! ۶ باران‌های پی‌درپی برایشان فرستادیم و نهرهای پرآب در سرزمین‌هایشان روان ساختیم؛ ولی به‌سزای گناهانشان نابودشان کردیم و نسل‌های تازه‌ای به‌جایشان روی کار آوردیم. ۶ حتی به‌فرض، نوشته‌ای روی کاغذ برایت می‌فرستادیم و با دست‌انسان لمسش

می‌کردند، باز هم می‌گفتند: «این‌ها همان حرف‌های سحرآمیز رایج است!» ۷ بهانه هم می‌آوردند: «چرا فرشته‌ای محمد را در مأموریتش همراهی نمی‌کند؟!» به‌فرض هم، فرشته‌ای با او می‌فرستادیم، باز ایمان نمی‌آوردند. آن وقت، کارشان تمام بود و دیگر مهلتی به آن‌ها داده نمی‌شد! ۸

۱. اَجَلٌ دُوْ كُوْنِهِ اَسْت: ۱. اَجَلٌ مَّعْلُوْقٌ: غیبرحتمی و تغییریپذیر؛ ۲. اَجَلٌ مُّسَمًّا: حتمی و تغییرنایپذیر. اَجَلٌ مَّعْلُوْقٌ مَرْگ زودرس است و اَجَلٌ مَّسَمًّا مَرْگ طبیعی. به‌جز حوادث و بلاها، برخی گناهان مثل قطع‌رحم و عاق والدین نیز مَرْگ طبیعی را به مَرْگ زودرس تبدیل می‌کنند.

۲. دربارهٔ مقدار امکانات ملت‌های گذشته، آیهٔ ۴۵ سورهٔ سبأ (ص ۴۳۳) را ببینید.

حتی اگر بنایمان این بود که خود پیامبر از جنس فرشته‌ها باشد،^۱ باز او را به قیافهٔ انسان می‌فرستادیم^۲ و آن وقت هم، به خیال خودشان، دربارهٔ او به اشتباهشان می‌انداختیم! ۹ البته پیامبران قبل از تو را هم، دست می‌انداختند؛ پس همان عذاب‌هایی به جانشان افتاد که مسخره‌اش می‌کردند. ۱۰

بگو: «به گوشه‌وکنار دنیا سفر کنید و ببینید آخرعاقبت کسانی که آیه‌های خدا را دروغ می‌دانستند، چه شد!» ۱۱

از انکارکننده‌های معاد بپرس: «آنچه در آسمان‌ها و زمین است، مال کیست؟» خودت بگو: «مال خداست؛ همان‌که بنایش را بر مهربانی گذاشته است. او روز قیامت حتماً جمع‌تان می‌کند که جای هیچ‌شک و شبهه‌ای در آمدنش نیست. به‌هرحال، آن‌هایی که سرمایهٔ عمرشان را از کف داده‌اند، ایمان نمی‌آورند. ۱۲ آنچه به‌طور دائم در آسمان‌ها و زمین آرام‌وقرار گرفته، فقط مال خداست و او شنوای داناست.» ۱۳

بپرس: «یعنی کسی غیر از خدای پدیدآورندهٔ آسمان‌ها و زمین را ولی نعمت خودم بدانم؟! درحالی‌که او به همه غذا می‌دهد؛ ولی خودش بی‌نیاز از غذاست!» باز خودت جواب بده: «من مأمورم سرآمد مسلمانان باشم. به من دستور رسیده: 'مبادا برای لحظه‌ای حتی، بت پرست شوی.'» ۱۴

ادامه بده: «می‌ترسم که اگر نافرمانی خدا کنم، گرفتار عذاب روزی هولناک شوم. ۱۵ آن روز از هرکه عذاب برداشته شود، خدا به او رحم کرده و این است کامیابی درخشان!» ۱۶

اگر خدا ضرری به تو بزند، کسی جز خودش نمی‌تواند برطرفش کند. اگر هم سودی به تو برساند، کسی جز خودش نمی‌تواند آن را از تو بگیرد. بله، خدا از عهدهٔ هر کاری برمی‌آید. ۱۷ او بر بندگان خودش مسلط است و اوست کاردرست آگاه. ۱۸

۱. این بهانه‌جویی بت‌پرستان در آیهٔ ۱۴ سورهٔ فصلت (ص ۴۷۸) آمده است.

۲. هر پیامبری عهده‌دار رهبری و تربیت مردم است و سرمشق عملی آنان؛ پس لازم است که از جنس خود مردم باشد و همهٔ غریبه‌ها و ویژگی‌های انسانی در او جاری باشد. فرشته حتی اگر دیدنی شود، نمی‌تواند الگو باشد؛ چون نه از نیازهای انسان چندان آگاه است، نه از گرایش‌ها و خواسته‌های او خیلی اطلاع دارد.

پیرس: «برای اثبات توحید و نبوت، شهادت چه کسی از همه مهم تر است؟»
و پاسخ بده: «خدا بهترین شاهد بین من و شماست. این قرآن به من وحی شده
تا با آن به شما هشدار دهم و به هرکسی که قرآن در دسترسش قرار بگیرد. آیا باز
هم گواهی می‌دهید که در کنار خدا معبودهای دیگری هست؟!» اضافه کن: «من
که چنین شهادتی نمی‌دهم!» و ادامه بده: «او معبودی بیگانه است. من هم دیگر
کاری به بت‌هایتان ندارم.» ۱۹

اهل کتاب محمد را همان قدر خوب می‌شناسند که بچه‌هایشان را می‌شناسند!
ولی آن‌هایی که سرمایه عمر خود را از کف داده‌اند، ایمان نمی‌آورند. ۲۰ چه
کسانی بدکارتر از آن‌هایی‌اند که به خدا نسبت دروغ می‌دهند یا آیه‌هایش را دروغ
می‌دانند؟! بله، چنین بدکارهایی خوشبخت نمی‌شوند. ۲۱

روزی را تصور کن که همه بت‌پرست‌ها را جمع می‌کنیم و از آن‌ها می‌پرسیم:
«کجا بیدت‌هایی که خیال می‌کردید باید پرستیده شوند؟!» ۲۲ تازه، عذر بدتر
از گناهشان این است: «قسم به خدایی که صاحب اختیارمان است، ما اصلاً
بت‌پرست نبوده‌ایم!» ۲۳ ببین چطور در آنجا هم به خودشان دروغ می‌گویند! و
آن بت‌های ساختگی‌شان از جلوی چشم آن‌ها غیب می‌شود! ۲۴

بعضی از بت‌پرست‌ها به قرآن خواندنت ظاهراً خوب گوش می‌دهند؛ ولی
به‌سزای لج‌بازی‌شان پرده غفلتی بردل‌هایشان می‌کشیم تا حقیقت را نفهمند
و گوش‌هایشان را سنگین می‌کنیم تا آن‌ها نشنوند! در کل، هر معجزه‌ای ببینند،
باور نمی‌کنند. وقتی هم که با جارو و جنجال پیشت می‌آیند، می‌گویند: «این قرآن
چیزی جز افسانه‌های گذشتگان نیست!» ۲۵

آن‌ها، هم مردم را از پیروی قرآن باز می‌دارند و هم خودشان از قرآن دوری
می‌کنند؛ درحالی‌که ندانسته، دارند خودشان را به نابودی می‌کشاند! ۲۶ کاش
وقتی لب‌پرتگاه جهنم نگهشان می‌دارند، می‌دیدید که آرزو می‌کنند: «ای کاش
به دنیا برمان می‌گردانند و آیه‌های خدا را دروغ نمی‌دانستیم و جزو مؤمنان
می‌شدیم!» ۲۷

نه، چون حقیقتِ کارهای زشتشان که همان جهنم است برایشان آشکار می‌شود، این طور آرزو می‌کنند؛ وگرنه به فرض محال هم، به دنیا برشان گردانند، باز سراغ همان کارهایی می‌روند که از آن نهی می‌شدند! آن‌ها قطعاً دروغگویند. ۲۸ همین‌ها بودند که می‌گفتند: «جز همین زندگی ما خبری نیست. بعد از مرگ هم ابداً زنده نمی‌شویم!» ۲۹

کاش وقتی در برابر خدا نگهشان می‌داشتند، می‌دیدید که خدا می‌پرسد: «زنده شدن بعد از مرگ راست نبود؟!» می‌گویند: «چرا، به خدا قسم که راست بود.» خدا می‌فرماید: «پس بچشید عذاب را به سزای اینکه باور نمی‌کردید.» ۳۰ بله، کسانی که دیدار خدا را دروغ می‌دانند، سرمایه‌ی عمرشان را از کف داده‌اند. پس وقتی حادثه‌ی قیامت یک دفعه سراغشان می‌آید، درحالی‌که بار سنگین گناهانشان را به دوش می‌کشند، می‌گویند: «افسوس بر ما که درباره‌ی قیامت کوتاهی کردیم!» بدانید که بد باری به دوش می‌کشند! ۳۱

زندگی دنیا فقط بازیچه و سرگرمی است و سرای آخرت برای کسانی که مراقب رفتارشان باشند، بهتر است. پس چرا عقلتان را به کار نمی‌اندازید؟! ۳۲ خوب می‌دانیم که حرف‌های بی‌جای بت پرست‌ها حسابی غصه‌دارت می‌کند؛ در واقع، آن‌ها تو را دروغگو نمی‌دانند؛ بلکه چنین بدکارهایی آیه‌ها و نشانه‌های خدا را انکار می‌کنند. ۳۳ قبل از تو هم پیامبرانی دروغگو شمرده شدند؛ اما در برابر دروغ‌ها و آزارها صبوری کردند تا آنکه بالاخره یاری‌مان شامل حالشان شد. وعده‌های خدا تغییرناپذیر است. البته تا الان فقط بخشی از سرگذشت تلخ و شیرین پیامبران به دست رسیده است. ۳۴

چنانچه تحمل بی‌اعتنایی‌شان برایت سنگین است، اگر می‌توانی به عمق زمین یا به اوج آسمان بروی تا معجزه‌ی دیگری برایشان بیاوری، این کار را بکن! ولی باز باور نمی‌کنند. اگر خدا خودش می‌خواست، همه‌شان را به زور هم که شده، به راه راست می‌برد! پس برای لحظه‌ای حتی، از ایمان نیاوردنشان غصه‌دار

فقط زنده دلانی که گوش شنوا دارند، دعوت را می‌پذیرند؛ اما مرده دل‌های بت پرست، بعد از آنکه خدا در قیامت زنده‌شان کند، گوش شنوا پیدا می‌کنند. بله، فقط به سوی او برگردانده می‌شوند. ۳۶

بت پرست‌ها می‌گفتند: «جز قرآن، چرا خدا معجزه‌ای بر محمد نمی‌فرستد؟!» بگو: «خدا می‌تواند معجزه‌ای بفرستد؛ ولی بیشترشان نمی‌دانند که این کار به مصلحت نیست.» ۳۷ هر چرنده‌ای در زمین و هر پرنده‌ای در هوا مقصد و مقصودی دارد، مثل شما آدم‌ها: دسته جمعی می‌برندشان به محضر خدا. بله، در کتاب آفرینش چیزی را از قلم نینداخته‌ایم. ۳۸

کسانی که آیه‌ها و نشانه‌های ما را دروغ می‌دانند، کز لاله‌هایی‌اند در تاریکی نادانی و گمراهی! خدا هر که را نالایق بداند، به حال خودش رهایش می‌کند و هر که را لایق بداند، در راه درست زندگی می‌گذارد. ۳۹

از بت پرست‌ها پرس: «به نظر تان، البته صادقانه بگویید، اگر عذاب الهی سراغتان بیاید یا لحظه قیامت برسد، غیر خدا را صدا می‌زنید؟!» ۴۰ نه، بلکه فقط او را صدا می‌زنید و بت‌ها را فراموش می‌کنید. او هم اگر صلاح بداند، مصیبتی را که به خاطرش او را صدا می‌زدید، برطرف می‌کند. ۴۱

برای مردمانِ قبل از تو پیامبران متعددی فرستادیم؛ ولی ایمان نیاوردند. پس گرفتار سختی و رنجشان کردیم تا به خودشان بیایند و به درگاه ما زاری کنند. ۴۲ چرا وقتی سختی‌های ما سراغشان آمد، زاری نکردند و بلکه به عکس، دل‌هایشان سفت و سخت شد و شیطان کارهایشان را رنگ و لعاب داد؟! ۴۳

بعد، وقتی حرف‌هایی را فراموش کردند که آن‌ها را به خود می‌آورد، درهای همه‌گونه نعمتی را به رویشان باز کردیم تا به کل غافل شوند. وقتی هم از آن همه نعمت سرخوش شدند، یک دفعه گرفتار عذابشان کردیم؛ پس به یک باره سرخورده شدند. ۴۴

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ که بالاخره ریشهٔ چنین جماعت بدکاری قطع شد. ۴۵
از بت پرست‌ها بپرس: «به نظر شما اگر خدا شنوایی و بینایی‌تان را بگیرد و فهمتان
را کور کند، کدام معبود جز خدا آن را به شما پس می‌دهد؟!» بین چطور آیه‌های
خودمان را به صورت‌های گوناگون بیان می‌کنیم؛ اما آن‌ها باز از کنارش به راحتی رد
می‌شوند! ۴۶

باز بپرس: «به نظر شما اگر عذاب الهی با علامت و اعلام قبلی یا بی‌مقدمه و
غافلگیرانه سراغتان بیاید، آیا جز جماعت بدکار کسی نابود خواهد شد؟!» ۴۷
پیامبران را فقط مژده‌رسان و هشداردهنده فرستادیم. آنانی که ایمان بیاورند و
رفتارشان را اصلاح کنند، نه ترسی بر آنان غلبه می‌کند و نه غصه می‌خورند؛ ۴۸ ولی
کسانی که آیه‌ها و نشانه‌های ما را دروغ بدانند، به‌سزای همین نافرمانی، عذاب
دامن‌گیرشان می‌شود. ۴۹

به بت پرست‌ها بگو: «ادعا نمی‌کنم که گنجینه‌های رحمت خدا پیش من است.
به خودی خود علم غیب هم ندارم. ادعا هم نمی‌کنم که من فرشته‌ام؛ بلکه فقط
دنباله‌رو چیزی هستم که به من وحی می‌شود.» بپرس: «کوردل با بینای حقیقت
یکی است؟! پس چرا فکرتان را به کار نمی‌اندازید؟!» ۵۰

با این قرآن به کسانی هشدار بده که می‌ترسند دسته‌جمعی به محضر خدا برده
شوند و ترسشان از این است که جز او حامی و شفاعت‌کننده‌ای نداشته باشند. با
این هشدار شاید مراقب رفتارشان شوند. ۵۱

مردم مستضعفی را که هر صبح و شب خدا را صدا می‌زنند و دنبال رضایتش
هستند، برای به دست آوردن دل خواص متکبر از دوروبرت دور نکن! نه چیزی از
حساب و کتاب آن‌ها به عهدهٔ توست و نه چیزی از حساب و کتاب تو به عهدهٔ آنان،
تا برای آن بخواهی از خودت دورشان کنی و در نتیجه از بدکارها شوی. ۵۲

ثروت‌مندان را با مستضعفان این طور آزمایش می‌کنیم تا درباره‌شان با نیش و کنایه بگویند: «آیا از بین ما مردم، همین گداگرسنه‌هایند که خدا نعمت بزرگ اسلام به آن‌ها داده؟!»، دقیقاً! مگر خدا حال شکرگزاران را بهتر نمی‌داند؟! ۵۳

کسانی که به آیه‌های ما ایمان آورده‌اند، هر وقت پیشت آمدند، بگو: «خوشابه‌حالتان! خدا بنایش را بر مهربانی گذاشته است؛ این طور که هرکس کار بدی از سر ندانم‌کاری انجام دهد و بعد از پی بردن به اشتباهش توبه کند و خطای گذشته‌اش را جبران سازد، البته که خدا آمرزندهٔ مهربان است.» ۵۴ آیه‌هایمان را این طور توضیح می‌دهیم تا با برملا شدن راه و رسم گناهکارها، بشود راه را از چاه تشخیص داد و ... ۵۵

به بت پرست‌ها گوشزد کن: «من نهی شده‌ام از پرستش بت‌هایی که به جای خدا می‌پرستید.» بعد بگو: «تابع میل شما نیستیم؛ وگرنه گمراه می‌شوم و از صف هدایت یافته‌ها بیرون خواهم رفت.» ۵۶

بگو: «من از طرف خدا معجزه‌ای همچون قرآن در دست دارم که آن را دروغ می‌دانید. در عوض، عذابی فوری می‌خواهید که دست من نیست؛ زیرا کارها همه در اختیار خداست. او حق را از باطل جدا می‌کند و بهترین داورها هم هست.» ۵۷

بگو: «اگر عذابی که می‌خواهید زودتر بیاید، دست من بود، دعوی بین من و شما قبل از این‌ها یکسره شده بود! البته که خدا حال بدکارها را بهتر می‌داند.» ۵۸

راه‌های رسیدن به غیب تنها پیش خداست و کسی جز او آن‌ها را نمی‌داند. هرچه در خشکی‌ها و دریاهاست می‌داند. هر برگ‌ی از درخت بیفتد و هر دانه‌ای در عمق زمین فرو برود و هر محصول تر و خشکی به زمین بیفتد، او می‌داند و بس. بله، همهٔ رویدادهای جهان در کتابی روشن^۱ ثبت است. ۵۹

۱. این کتاب مانند کتاب‌های رایج بین ما نیست؛ بلکه همان کتاب علم خداست که شرق و غرب عالم را فرا گرفته و تغییر و تحریف در آن، راه ندارد و همهٔ موجودات و حرکت‌های آفرینش در آن ثبت و ضبط است. شاید این همان «لوح محفوظ»، «أم‌الکتاب»، «امام مبین»، «کتاب» و «کتاب مکنون» است که در آیه‌های دیگر آمده‌اند: رعد، ۳۹ (ص ۲۵۴)، نمل، ۷۵ (ص ۲۸۳)، فاطر، ۱۱ (ص ۴۳۵)، یس، ۱۲ (ص ۴۴۰)، زمر، ۶۹ (ص ۴۶۶)، زخرف، ۴ (ص ۴۸۹)، واقعه، ۷۸ (ص ۵۳۷) و بروج، ۲۲ (ص ۵۹۰).

اوست کسی که شب‌ها وقت خوابیدن، جانتان را می‌گیرد؛ درحالی‌که کارهای در طول روزتان را می‌داند. روز که شد، وقت بیدار شدن جانتان را برمی‌گرداند تا... آن هنگام که مرگ حتمی‌تان برسد. دست‌آخر، به سوی اوست برگشتنتان. بعد، شما را از کارهایتان باخبر می‌کند. ۶۰

او بر بندگانش مسلط است و فرشتگانی را برایتان می‌فرستد: هم برای حفظتان از حوادث و هم برای ثبت کارهایتان. پس وقتی زمان مرگ یکی از شما برسد، مأموران دیگر ما، بدون کوتاهی، جانش را می‌گیرند. ۶۱ آخر سر، آن مرده‌ها فقط به سوی خدا، همه‌کاره حقیقی‌شان، برگردانده می‌شوند. حواستان باشد: داوری فقط در اختیار اوست و او سریع‌ترین حسابرس است. ۶۲

بپرس: «در بدترین وضعیت صحرا و دریا، چه کسی از شر حوادث ناگوار نجاتتان می‌دهد؟ درحالی‌که نالان و نهان، صدایش می‌زنید: 'اگر از این مخمصه نجاتمان بدهد، حتماً شکرگزارش می‌شویم!'» ۶۳ بگو: «خداست که از آن گرفتاری و بلکه از هر اندوه شدیدی نجاتتان می‌دهد؛ ولی شما زیر حرفتان می‌زنید و باز به بت پرستی رو می‌آورید!» ۶۴ بگو: «هم اوست که می‌تواند عذابی از زمین و آسمان بر سرتان بباراند یا شما را در قالب گروه‌ها و احزاب مختلف به جان هم بیندازد و طعم جنگ و خون‌ریزی با همدیگر را به شما بچشاند.» ببین چطور آیه‌هایمان را به صورت‌های گوناگون بیان می‌کنیم تا خوب بفهمند! ۶۵ ولی قومت این طور عذاب‌ها را، با اینکه حق است، دروغ دانستند.

بگو: «من همه‌کاره‌تان نیستم تا مانع انکار کردن‌هایتان شوم. ۶۶ هر خبری به وقتش اتفاق می‌افتد و بالاخره خواهید فهمید.» ۶۷

هر وقت در مجلسی بودی و دیدی که مشغول انکار و تمسخر آیه‌های ما هستند، ترکشان کن؛ مگر که مشغول حرفی دیگر شوند. اگر احياناً شیطان از یادت برد،^۲ به محض یادآوری، همنشینی با این جماعت بدکار را قطع کن. ۶۸

۱. در این باره، آیه ۴۲ سوره زمر (ص ۴۶۳) را هم بخوانید.

۲. ظاهر خطاب در این آیه پیامبر ﷺ است؛ ولی به فرینه آیه ۱۴۰ سوره نساء (ص ۱۰۰) که فرمود: «هر وقت در مجلسی بودید و شنیدید که آیه‌هایش را انکار و تمسخر می‌کنند، با آن‌ها هم‌نشینی نکنید»، مخاطب اصلی‌اش مسلمان‌ها هستند؛ زیرا نه تنها از پیامبران گناهی سرنمی‌زند، بلکه دستورهای الهی را فراموش هم نمی‌کنند. به قول معروف: «به در می‌گوید تا دیوار بشنود!»

البته کسانی که مراقب رفتارشان باشند، شریک جرم آن یاوه‌گوها نیستند؛ ولی به هر حال، به یادشان می‌آوریم تا به گناه انکار و مسخره‌کردن آیه‌های الهی آلوده نشوند. ۶۹

به حال خودشان رها کن کسانی را که بازی و سرگرمی را برنامه خود قرار داده‌اند و زندگی دنیا و زرق و برقش گولشان زده است. با این قرآن مردم را به خودشان بیاور تا مبادا کسی در قیامت، گرفتار کارهای زشت خودش شود. آخر، آنجا جز خدا حامی و شفاعت‌کننده‌ای ندارد و برای نجات از عذاب، هر گرامتی هم بدهد، از او گرفته نمی‌شود! آن‌ها گرفتار کارهای خودشان‌اند و به‌سزای بی‌دینی‌هایشان، نوشیدنی جوشان و عذابی زجرآور نصیبشان می‌شود! ۷۰

بگو: «به جای خدا بت‌هایی را بپرستیم که سود و زیانی به ما نمی‌رسانند؟! یعنی بعد از آنکه خدا راهنمایی‌مان کرد، به گذشته تاریکمان برگردیم؟! درست مثل شخص حیرانی که شیاطین او را به دره سقوط می‌کشاند. البته، در همان حال، دوستان خوبی هم دارد که به راه درست دعوتش می‌کنند: «بیا سمت ما.»

بگو: «فقط راهنمایی خدا راهنمایی واقعی است و به ما دستور رسیده که تسلیم صاحب جهانیمان باشیم.» ۷۱ همچنین، به ما امر شده: «نماز را با آدابش بخوانید و در حضور خدا، مراقب رفتارتان باشید. او همان است که شما را دسته‌جمعی به محضرش می‌برد.» ۷۲

اوست که آسمان‌ها و زمین را بر اساس حکمت آفرید. به محض اینکه به قیامت دستور بدهد: «باش»، به سرعت به وجود می‌آید؛ چون دستورش واقع‌شدنی است. روزی که در شیپور قیامت بدمند، معلوم خواهد شد که فرمانروایی همه عالم در اختیار اوست^۱ و او دانای پنهان و پیداست و اوست کاردرست‌آگاه. ۷۳

به این ماجرا دقت کن: ابراهیم از عمویش، آزر، پرسید: «واقعاً بت‌هایی بی‌جان را می‌پرستی؟! من که تو و هم‌فکرانت را سخت در اشتباه می‌بینم!» ۷۴ این‌طور، واقعیت‌های پشت‌صحنهٔ آسمان‌ها و زمین را به ابراهیم نشان می‌دادیم تا جزو یقین‌کنندگان شود و... ۷۵

وقتی تاریکی شب فرا رسید، ابراهیم سیارهٔ زهره را دید. به ستاره‌پرست‌ها گفت: «این است صاحب‌اختیار من!» اما همین‌که در آسمان محو شد، گفت: «من چیزی را که محو شود، دوست ندارم.» ۷۶

وقتی چشمش به ماه تابان افتاد، به ماه‌پرست‌ها گفت: «این است صاحب‌اختیار من!» ولی تا ماه غروب کرد، گفت: «اگر خدا راهنمایی‌ام نکرده بود، ردخور نداشت که جزو جماعت گمراه می‌شدم.» ۷۷

وقتی خورشید درخشان را دید، به خورشیدپرست‌ها گفت: «این است صاحب‌اختیار من! این از همه بزرگ‌تر است.» اما همین‌که خورشید هم غروب کرد، گفت: «مردم! من دیگر کاری ندارم به آنچه می‌پرستید. ۷۸ من، با میانه‌روی و با تمام وجودم، به کسی رو می‌آورم که همهٔ آسمان‌ها و زمین را پدید آورده است و من هرگز بت‌پرست نخواهم شد.» ۷۹

مردمش با او چون و چرا کردند. ابراهیم گفت: «آیا با من دربارهٔ خدا چون و چرا می‌کنید، درحالی‌که او مرا راهنمایی کرده؟! من از خشم خیالی‌خدایانتان نمی‌ترسم. جز به خواست خدا آسیبی به من نخواهد رسید؛ زیرا خدا به همه چیز علم دارد. پس چرا به خود نمی‌آیید؟! ۸۰ چطور شد که من باید از قهر و غضب بت‌های شما بترسم؛ اما شما، با اینکه خدا دلیلی بر درستی بت‌پرستی نفرستاده است، از این کار غلطتان نترسید؟! پس اگر واقعاً می‌دانید، بگویند که کدام یک از ما دو گروه، سزاوارِ در امان بودن از عذاب است؟ ۸۱

۱. «رب» در اینجا کسی است که جهان را می‌گرداند، نه اینکه می‌آفریند. بت‌پرست‌ها برای خدا شریکی «در خلقت» قائل نبودند؛ بلکه می‌گفتند: «خدای بزرگ بت‌های ما را آفریده و تدبیر و ادارهٔ آفرینش را به آن‌ها واگذارده است.» در دنیای امروز نیز از این باورهای شرک‌آلود و خرافی می‌توان سراغ گرفت.

البته مؤمنانی که ایمانشان را به ظلمی همچون بت پرستی آلوده نساخته‌اند، فقط آنان در امن و امان‌اند و راه درست را پیدا کرده‌اند.» ۸۲

این‌ها دلیل‌هایی بود که به دل ابراهیم انداختیم تا در برابر مردم، از خود دفاع کند. هرکه را شایسته بدانیم، چندین درجه بالا می‌بریم؛ زیرا خدا کاردرست داناست. ۸۳

به ابراهیم، اسحاق و یعقوب را بخشیدیم و دست تک‌تکشان را گرفتیم. البته قبل از آن به نوح کمک کرده بودیم. از نسل ابراهیم، دست اینان را هم گرفتیم: داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی و هارون. بله، به درستکاران این‌طور پاداش می‌دهیم. ۸۴ دست زکریا، یحیی، عیسی و الیاس را هم گرفتیم. آنان همه جزو شایستگان بودند. ۸۵ دست اسماعیل، یسح، یونس و لوط را هم گرفتیم و همگی‌شان را بر جهانیان برتری دادیم ۸۶ و نیز گروهی از پدران و فرزندان و برادرانشان را برتری دادیم و آنان را برگزیدیم و به راه درست زندگی سوقشان دادیم.

۸۷

این است هدایت خدا: دست هریک از بندگانش را که لایق ببیند، با آن هدایت می‌گیرد؛ درحالی‌که اگر بت پرستند، تمام تلاش‌هایشان بر باد می‌رود. ۸۸

اینان کسانی‌اند که به ایشان کتاب آسمانی و سمت رهبری و پیامبری دادیم؛ پس اگر مردم این نعمت‌ها را ناشکری کنند، آن را می‌سپاریم به گروه دیگری که ناشکری‌اش نکنند. ۸۹ بله، این پیامبران کسانی‌اند که خدا دستشان را گرفته است؛ پس راهشان را ادامه بده. به مردم هم بگو: «برای راهنمایی‌تان مزدی که از شما نمی‌خواهم!» این پیامبر و کتابش فقط مایهٔ به‌خودآمدن جهانیان است. ۹۰

یهودی‌هایی که ادعا می‌کنند: «خدا برای راهنمایی مردم بر هیچ بشری چیزی نفرستاده»، خدا را آن‌طور که باید و شاید نشناخته‌اند. بپرس: «تورات را که موسی آورد و سراسرش راهنمایی و نور بود، چه کسی فرستاد؟ همان کتابی که آن را به صورت ورق‌پاره‌هایی درآوردید! آنچه به دلخواهتان بود، آشکار می‌کردید و بخش زیادی را مخفی می‌ساختید؛ در صورتی که چیزهایی از تورات یاد گرفته بودید که نه شما و نه پدران‌تان بدون تورات نمی‌توانستید یاد بگیرید!» بگو: «خداست که همه را فرستاده.» آن وقت، به حال خودشان رهایشان کن تا سرگرم غوطه خوردن در عقاید پوچشان باشند! ۹۱

این قرآن کتابی است پُر خیر و برکت که آن را فرستادیم تا مؤید کتاب‌های آسمانی موجود باشد^۱ و تا به مردم مکه و ساکنان اطرافش هشدار دهی و... البته کسانی که آخرت را باور دارند و مراقب نمازهایشان هستند، قرآن را هم باور دارند. ۹۲

چه کسانی بدکارتر از آن‌هایی‌اند که به خدا نسبت دروغ می‌دهند یا ادعا می‌کنند: «به ما وحی شده»، در حالی که چیزی به آن‌ها وحی نشده است یا ادعا می‌کنند: «ما هم مثل آنچه خدا فرستاده، خواهیم فرستاد»؟!

کاش این بدکارها را در لحظه‌های سختِ جان‌کندن می‌دیدید که فرشتگان دستانشان را به طرف آن‌ها دراز می‌کنند و بر سرشان فریاد می‌زنند: «جان بکنید! امروز خواروار می‌شوید، به سزای حرف‌های بیجایی که دربارهٔ خدا می‌گفتید و در برابر آیه‌ها و نشانه‌هایش شاخ‌وشانه می‌کشیدید.» ۹۳

همان‌طور که شما را اول بار تنها آفریدیم، حالا هم تک‌وتنها پیشمان آمده‌اید! بله، همهٔ داشته‌های دنیایی‌تان را که به شما داده بودیم، پشت سرتان رها کرده‌اید و دست خالی آمده‌اید! راستی، بت‌هایی را که خیال می‌کردید در انجام دادن کارهایتان بین ما و شما واسطه هستند، همراهتان نمی‌بینیم! بین شما و آن‌ها جدایی افتاده و چیزهایی که خیال می‌کردید تکیه‌گاهتان هستند، از جلوی چشمتان غیبشان زده است. ۹۴

خدا دانه و هسته را می شکافت. موجود زنده را از دل مادّه بی جان بیرون می کشد و مادّه بی جان را از موجود زنده^۱. این است خدا. پس چرا از مسیر حق به انحراف کشیده می شوید؟! ۹۵

هم او شکافنده شب است، برای بیرون کشیدن سپیده دم و شب را مایه آرامش کرده و خورشید و ماه را معیاری برای محاسبه زمان. این است اندازه گیری آن شکست ناپذیر دانا. ۹۶

هم اوست که ستاره ها و سیاره ها را برایتان علامت هایی کرده تا در تاریکی های صحرا و دریا راهتان را پیدا کنید. بله، نشانه هایمان را توضیح می دهیم برای مردم خوش فهم. ۹۷ اوست کسی که همه تان را از یک انسان به وجود آورده و می آورد. بعضی هایتان به دنیا آمده اند و بعضی های دیگر به دنیا می آیند. بله، نشانه هایمان را توضیح می دهیم برای مردم خوش فکر. ۹۸

اوست که از آسمان برف و باران می فرستد. به برکتش، گیاهان گوناگون می روینیم و به آن ها برگ و ساقه می دهیم و از درون ساقه، دانه های روی هم چیده شده درمی آوریم. از شکوفه نخل خرما، خوشه هایی به هم پیوسته و آویزان بیرون می کشیم و باغ هایی از انواع انگور و درختان زیتون و انار پدید می آوریم که بعضی در شکل و رنگ و طعم و بو شبیه هم اند و بعضی مختلف. میوه دادن این درختان و طرز رسیدنش را خوب تماشا کنید. در آفرینش همه این ها نشانه هایی از یکتایی خداست برای مردم باایمان. ۹۹

ولی بت پرست ها برای خدا در کاروبار عالم، شریک هایی از جن در نظر می گیرند؛ با اینکه جنیان را هم، خدا آفریده است. تازه، با ندانم کاری، برای او پسران و دخترانی می تراشند.^۲ خدا مبراست از توصیف هایی که می کنند و برتر از آن. ۱۰۰ او خالق خلاق آسمان ها و زمین است. با توجه به اینکه خدا همسری ندارد، چطور ممکن است بچه ای داشته باشد؟! همه چیز را او آفریده است و او هر چیزی را می داند. ۱۰۱

۱. مانند بیرون آمدن تخم از شکم پرنده، خشک شدن شاخه درخت، در آمدن ناخن و مو، رشد کردن فردی بدکار در خانواده ای درستکار و... البته همه مواد جامد حیات دارند؛ ولی در مقایسه با جانوران «بی جان» اند.

۲. بعضی هایشان می گفتند: «خدا یا دختری از جنیان ازدواج کرده است و فرشتگان دختر و پسر نتیجه این ازدواج اند!» آیه ۱۵۸ سوره صافات (ص ۴۵۲) هم در این باره است.

بله، این است خدایی که صاحب اختیار شماست. معبودی جز او نیست و او آفریننده هر چیزی است. پس او را بپرستید؛ چون او همه کاره موجودات است. ۱۰۲
 البته چشم‌ها نمی‌توانند او را ببینند؛ ولی او نگاه‌ها را زیر نظر دارد؛ چون او نکته‌سنج و آگاه است. ۱۰۳

بله، زمینه‌های بسیاری برای فهم درست، از طرف خدا برایتان آمده است: هرکه با چشم بصیرت نگاهشان کند، به خودش سود می‌رساند و هرکه خودش را به کوری بزند، به خودش ضرر می‌زند. بگو: «به هر حال، من مراقبتان نیستم.» ۱۰۴ این طور، آیه‌هایمان را به صورت‌های گوناگون بیان می‌کنیم تا آن وقت به طعنه بگویند تو قرآن را از دیگران یاد گرفته‌ای! نخیر، بلکه تا برای مردم خوش فهم توضیحش بدهیم و... ۱۰۵
 دنباله‌رو چیزی باش که از طرف خدا به تو وحی شده است. معبودی جز او نیست. از بت پرست‌ها هم رو بگردان. ۱۰۶ اگر خدا آن‌ها را لایق می‌دید، به حال خود رهایشان نمی‌کرد تا بت پرستند. تو را مراقب آن‌ها نکرده‌ایم. همه کاره‌شان هم نیستی. ۱۰۷
 مسلمانان! به مقدسات بت پرست‌ها فحش ندهید! وگرنه، آن‌ها هم با ندانم‌کاری و برای تلافی، به خدا و مقدساتان فحش می‌دهند. کارهای هر گروهی را این طور در نظرشان رنگ و لعاب داده‌ایم. دست آخر، به سوی خداست برگشتنشان و او از کارهایشان باخبرشان می‌کند. ۱۰۸

بت پرست‌ها سفت و سخت به خدا قسم می‌خورند که اگر معجزه‌ای برایشان بیاید، مسلمان می‌شوند. بگو: «اختیار معجزه‌ها دست خداست.» تازه، نمی‌دانید که! اگر معجزه‌ای هم برایشان بیاید، ایمان نمی‌آورند. ۱۰۹
 به سزای آنکه قبل از آمدن معجزه‌ها ایمان نیاوردند، این بار هم دل و دیدگان‌شان را زیرورو می‌کنیم تا بعد از معجزه هم ایمان نیاورند و آن‌ها را در سرکشی‌شان رها می‌کنیم که کوردل باقی بمانند! ۱۱۰